

Současná migrační krize, judaismus a Stát Izrael

Pavla Damohorská

Příspěvek vznikl jako součást projektu Progres Q05 a byl přednesen na konferenci „Právní a společenské aspekty migrace a problémů postavení menšin“ pořádané Právnickou fakultou Univerzity Karlovy a Husitskou teologickou fakultou Univerzity Karlovy dne 26. února 2019.

Fenomén migrace provází lidstvo od prvopočátku jeho existence a je součástí také jeho přítomnosti. Díky politickému, historickému a v neposlední řadě i klimatickému vývoji bude zcela jistě jedním z ústředních témat i v budoucnu. Občanům Evropské unie se do paměti zapsaly zvláště tzv. velké migrační vlny z let 2015–2016, nicméně migrace probíhá neustále. Dle agentury Eurostat přišlo například v roce 2017 do zemí Evropské unie 2,4 milionů lidí ze zemí mimo EU.¹ Migrační fenomén výrazně ovlivňuje všechny složky společnosti. Ty jsou na nejrůznějších úrovních, tj. například právní, sociální, kulturní aj. nuceny se tímto fenoménem zabývat. Představuje také určitý typ výzvy pro církve a další náboženské společnosti.

Otázkou migrace se zabývají nejen západoevropské státy, ale také státy, které neměly dosud s velkými migračními vlnami zkušenosti. Jedním z těchto států je Stát Izrael, který je definován jako stát židovský. Následující příspěvek má za cíl přiblížit náboženskou i politickou odpověď židovského státu na tento fenomén, jehož vznik a historie jsou vlastní migrací významným způsobem ovlivněny.

¹ Eurostat, *Migration and Migrant Population Statistics 2017*. Webová stránka:<https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Migration_and_migrant_population_statistics#Migration_flows:_Immigration_to_the_EU_from_non-member_countries_was_2.4_million_in_2017> (2. 9. 2019).

Úvod do problematiky

Příslušníci judaismu sami sebe často označují za národ migrantů, (e)migrantská zkušenost tvoří důležitou součást židovské identity. Jeden z nejznámějších náboženských textů, pesachová hagada, která se dodnes pronáší každý rok v rámci pesachového sederu, obsahuje biblickou pasáž: „Můj otec byl Aramejec bloudící bez domova“ (Dt 26,5).² Příkaz připomínat si vlastní migrantskou minulost není však uvedena pouze v souvislosti se svátkem Pesach. Od počátků izraelské pospolitosti bylo určeno jejím členům potýkat se s nástrahami (e)migrantského života.

Opětovný návrat židů do země zaslíbené představoval na jednu stranu splnění sna a naplnění víry, na druhou stranu však postavil členy židovské komunity před nové otázky a výzvy. Ale i nově vzniklý židovský stát je od svého počátku spojen s otázkou (e)migrace. Ve svých počátcích byl výrazně ovlivněn a podpořen židovskou migrací,³ některé migrační vlny měly dokonce pro jeho existenci dalekosáhlý význam. Tato skutečnost je každoročně připomínána v rámci Jom ha-alijah neboli Dne imigrace (do Izraele). Židovská migrace do Státu Izrael byla a je podporována nejrůznějšími typy programů i izraelskou legislativou. Při vzniku Státu Izrael a vlivem následujícího politického vývoje vytvárala otázka palestinských uprchlíků a jejich následné migrace, jež je tématem diskusí také v současnosti.

Vedle židovské a palestinské (e)migrace se v posledních více než deseti letech objevila nová otázka, na kterou několik desetiletí nemusel židovský stát hledat odpověď. Jedná se o otázkou nežidovských uprchlíků a migrantů přicházejících do Izraele ilegálně. Tito lidé často opouštějí z bezpečnostních i ekonomických důvodů své domovy a hledají budoucnost v jiných zemích. Byť se někteří akademici i členové lidsko-právních organizací shodují, že v případě Izraele jde spíše o druhou až třetí variantu cílové země, zaznamenal židovský stát od roku 2005 prudký vzrůst

² Srov. např. SIDON, Karol Efraim, *Nová pražská pesachová hagada*, Praha, 1996, s. 33.

³ Dle údajů izraelského Centrálního úřadu pro statistiku přišlo od r. 1948 do Izraele 3,3 miliony imigrantů, z čehož zhruba 43 procent přijelo v či po roce 1990. הוליה לישראל. העלייה המרכזית לארצות הברית. הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה. העלייה לישראל-העיינית-ישראלית. <https://www.cbs.gov.il/he/mediarelease/pages/2019/2018.aspx> (10. 6. 2018).

V posledních letech však židovská imigrace do Izraele, v porovnání s předchozími dekadami, klesá. Například v roce 2016 přijelo do Izraele 26 000 imigrantů, což je o sedm procent méně než v roce 2015. Nicméně v roce 2018 to bylo 28 tisíc, což je o 6,6 % více než v roce 2017. Tamtéž.

počtu příchozích zvláště z afrických zemí Eritreje a Súdánu. Výrazným faktorem bylo také zhoršení bezpečnostní situace migrantů v sousedním Egyptě.⁴ Zatímco se současná izraelská politická reprezentace staví k otázce přijímání těchto příchozích spíše skepticky, izraelská židovská náboženská a intelektuální veřejnost poukazuje na svou vlastní (e)migrantskou minulost.

Náboženské hledisko

V rámci diskuse o přijímání či nepřijímání větších skupin lidí, které opouštějí své domovy z bezpečnostních, politických, náboženských, ekonomických či ekologických důvodů nelze opominout náboženské hledisko, na které bývá v rámci náboženské, politické, společenské, ale i právní diskuse často upozorňováno. Setkáváme se tak nejen s argumenty podpořenými poukazem na vlastní migrační historii, nýbrž také s argumenty vycházející z nejrůznějších nařízení Tóry o dobrém vztahu k bližnímu a k cizinci.⁵

Z náboženského a historického hlediska je nutné zmínit významné historické a vývojové milníky židovské pospolitosti v souvislosti s vlastní migrační historií. Právě na tyto „migrační milníky“ bývá poukazováno některými židovskými duchovními a izraelskými intelektuály či izraelskou levicí. Jako první migrant se tak v diskusích objevuje praotec Abrahám, který ještě jako Abram opouští svou rodnou zemi a je mu zaslíbená země jiná – izraelská. Syn praotce Jákoba, Josef, je nucen prchnout do Egypta, kam za ním posléze přichází jeho rodina. Z Egypta je izraelská pospolitost vyvedena Mojžíšem, aby se tato posléze opět usadila v jí zaslíbené zemi. Připomínka na vlastní (e)migrantskou minulost s poukazem na nutnost dobrého zacházení s cizinci, označovanými jako *gerové*,⁶ se objevuje hned na několika místech Tóry:⁷ „A cizinci nebudeš škodit ani utlačovat, neboť cizinci (hebr. pl. *gerim*) jste byli v zemi Egyptské“ (Ex 22,20). Biblický ger je řazen do

⁴ BEN-NUN, Gilad, *Seeking Asylum: Refugees and the History of Migration Law*, London, 2017, s. 13.

⁵ Srov. RABBIS FOR HUMAN RIGHTS: *Conference Summary: Jewish Moral Responsibility and Asylum Seekers and Refugees in Israel*, 23rd January 2018. Webová stránka: <<https://rhr.org.il/eng/2018/01/conference-summary-jewish-moral-responsibility-asylum-seekers-refugees-israel/>> (22. 2. 2018).

⁶ Hebr. גֵּר (*gerim*). V Bibli se objevují ještě další výrazy pro cizince jako זָר (zar) či נַכְרִי (nochri). Tito však byli považováni za cizince v pravém slova smyslu.

⁷ Ex 15,3; Lv 19,34; Dt 10,19. Srov. s Ex 17,8–15; Nu 33,54–56; Dt 20,1–20.

skupiny dalších, sociálně znevýhodněných, jako byli vdovy a sirotci. Z Gn 18nn je pak odvozován tzv. zákon pohostinnosti,⁸ biblická útočištná města bývají po-važována za první azyllová centra.⁹ V Tóře i v celém judaismu je kladen velký důraz na dobročinnost, úctu k lidskému životu i k ostatním lidem, neboť všichni byli „stvořeni k obrazu Božímu“ (Gn 1,26–27; 5,1–2). V současnosti existují ve světě desítky židovských dobročinných organizací, včetně těch, které se zaměřují na pomoc uprchlíkům z arabských zemí či na pomoc Palestincům. Mnohé z nich mají jako své motto biblický verš či jeho parafrázi.¹⁰ V případě migrantů jede často o biblická ustanovení týkající se gera.¹¹

V Tóře se však objevuje nejen příkaz lásky a slušného chování k cizinci (*ger*), který prokazoval jistou míru sympatií k izraelské pospolitosti a v určité míře do-držoval její pravidla,¹² ale také příkaz pečovat o zaslíbenou zemi a usadit se v ní. S tím souvisí rovněž příkaz vymýtit modloslužbu a bojovat se „sedmi národy“. Nu 33,53 pak představuje základ pro tzv. *micvat jišuv Jisrael*¹³ neboli povinnost usadit se v zaslíbené zemi: „Podrobíte si tu zemi a usadíte se v ní. Tu zemi jsem dal vám, abyste ji obsadili.“ Židovský učenec Nachmanides k Nu 33,53 uvádí, že „židé mají povinnost usadit se v zemi“,¹⁴ kterou Všemohoucí dal praotcům Abrahamovi, Izákovi a Jakobovi a nenechat ji v rukou cizích národů.¹⁵ Jedná se o příkaz, který má dle mnohých učenců platnost po všechny generace, tedy nejen pro tu generaci,

⁸ Tak zvaný „zákon pohostinnosti“ vychází ze situace, kdy praotec Abrahám uvítal tři pocestné, které napojil a nasytil. Na tomto základě se pak odvozuje povinnost pomáhat pocestným, kteří potřebují pomoc.

⁹ Útočištná města, v nichž se mohl ukryt ten, kdo někoho zabil bez předchozího úmyslu, jsou uvedena například v Ex 21,13; Dt 4,41, Joz 20 aj.

¹⁰ Viz například izraelská organizace B'Tselem. Webová stránka: <https://www.btselem.org/about_btselem> (5. 2. 2020).

¹¹ Srov. „Budete milovat cizince, neboť cizinci jste byli v zemi egyptské“ (Ex 15,3). Hebrejská část tohoto biblického citátu: יְהוָה בָּמִצְרָיִם כִּי גַּרְבֵּתְךָ se stala mottem izraelské neziskové organizace Hot-line for Refugees and Migrants pomáhající uprchlíkům a migrantům, která byla založena v roce 1998. Webová stránka: <<https://hotline.org.il/en/about-us/>> (20. 12. 2018).

¹² Srov. DAMOHORSKÁ, Pavla, *Postavení cizinců v Pentateuchu ve vztahu k etice*, in: VEVER-KOVÁ, Kamila, *Bible a etika v kontextu doby a myšlení*, Chomutov, 2014, s. 83 an.

¹³ Doslova „příkaz usazení se v Izraeli“.

¹⁴ רַמְבָּן: לְמַדְבֵּר לֹא, נֵג. Webová stránka: <https://www.sefaria.org/Ramban_on_Numbers.33.53?lang=bi> (27. 4. 2020).

¹⁵ אליעזר מלמד: מצוות ישוב הארץ א. רם"ג: למדבר לא, נג. Webová stránka: <<https://www.yeshiva.org.il/midrash/133>> (22. 2. 2018).

jež vyšla z Egypta.¹⁶ Jak příkaz slušného chování k cizinci, tak příkaz chránit darovanou zemi se v současnosti objevují jako argumenty pro někdy rozdílné postoje k otázce přijímání uprchlíků a migrantů.

Babylonský exil, opětovný návrat a existence pod cizími vládci a exil následující po zničení druhého jeruzalémského Chrámu se nesmazatelně zapisují do historie židovského náboženství. Nicméně i v exilu byli židé často nuceni k (e) migraci mezi jednotlivými státy. V některých případech se jednalo doslova o únik před rasovou či náboženskou perzekucí. V nedávné historii je to pak migrace židů z evropských zemí a Ruska a migrační historie spojená s útěkem před nacistickou perzekucí a později také před komunistickým režimem.

Stát Izrael

Migrační politika Státu Izrael má dvě roviny. Na jedné straně je to silně pro-imigrační politika, jejímž cílem bylo a je zvýšit počet židovských obyvatel ve státě.¹⁷ Na straně druhé jsou patrné tendenze nepodporovat emigraci nežidovskou.¹⁸ Obě dvě roviny mají svůj odraz v izraelské legislativě, kde na jedné straně existuje systém zákonů umožňující snadnou imigraci do Izraele, a na druhé straně se setkáváme v podstatě s absencí zákonů, které by upravovaly (e)migraci nežidovskou, kromě mezinárodních úmluv a dohod. Obě roviny také ovlivňují přístup k uprchlíkům/migrantům, kteří chtějí v židovském státě požádat o azyl.¹⁹

Vzhledem k okolnostem, za nichž židovský stát vznikal, přijal Stát Izrael legislativu upevňující židovský charakter státu a jeho bezpečnost. Již tzv. Deklarace nezávislosti z roku 1948 vyhlašuje, že židovský stát bude otevřen židovské imigraci

¹⁶ Tamtéž. Halachická literatura rovněž diskutuje zákaz Zemi zaslíbenou opustit. Slavný učenec Maimonides nicméně uvádí důvody, za nichž to možné je, jako například studium, oženění se, záchrana souvěrce od modloslužebníků. In: מישנה תורה הלכות מלכים ה, יא, מ"ב Webová stránka: <https://www.sefaria.org/Mishneh_Torah%2C_Kings_and_Wars.5?lang=bi> (4. 2. 2020). MAIMONIDES: *Mišne Tora. Sefer šoftim 14*. Hilchot mlachim 5, 11. Jeruzalém, 2001.

Srov. Ketubot 91a. Moderní halacha pak specifikuje otázky vtahující se k současnemu životu, např. dovolené. Více viz např. אלייזור מלמד: יציאה לחוץ הארץ ונשובה וטירול. Webová stránka: <<https://ph.yhb.org.il/06-03-09/>> (25. 2. 2018).

¹⁷ AFEEF, Karin Fathimath, *A Promised Land for Refugees? Asylum and Migration in Israel. New Issues in Refugee Research*, Research Paper No. 183, UNHCR, December 2009, s. 3. Webová stránka: <<https://www.unhcr.org/research/working/4b2213a59/promised-land-refugees-asylum-migration-israel-karin-fathimath-afeef.html>> (20. 1. 2019).

¹⁸ Tamtéž.

¹⁹ Tamtéž, s. 3.

a „kibuc galujot“,²⁰ tedy shromáždění vyhnaných. Obecná charakteristika izraelského právního systému uvádí, že izraelské právo má své prameny v několika velmi starých právních systémech. Některé jeho složky byly odvozeny z britského či otomanského práva, některé jsou ovlivněny židovským náboženským systémem zvaným halacha. Z hlediska obecné charakteristiky se vliv náboženského práva projevuje především v právu rodinném.²¹ Nicméně v mnoha složkách politického života (a nejen jeho) má náboženské právo určitou míru vlivu. Náboženské strany jsou zastoupeny v izraelském parlamentu a vládě a mají tak možnost ovlivnit izraelské zákony ve smyslu židovského náboženského práva.

Roku 1950 je schválen známý zákon *Chok ha-švut*²² neboli *Zákon návratu* umožňující židům a od roku 1970 také jejich rodinným příslušníkům (za určitých podmínek) do Izraele legálně imigrovat.

Znění zákona z roku 1950 uvádí, že každý žid má právo se přistěhovat do Izraele, a to prostřednictvím tzv. přistěhovaleckého víza, pokud dle ministra pro imigraci dle ustanovení § 2:

- 1) není angažován v činnosti namířené proti židovskému lidu,
- 2) neohrožuje veřejné zdraví či bezpečnost státu,

Dle ustanovení § 4 každý žid, který imigroval do této země před účinností tohoto zákona, a každý žid, který se narodil v této zemi před účinností tohoto zákona, bude považován za osobu, která přišla do této země jako imigrant (hebr. *ole*) dle tohoto zákona.²³

Ustanovení § 4 a) novely tohoto zákona, schválené roku 1970, umožňuje také rodinným příslušníkům židů, tj. nežidovským partnerům židů, jejich dětem a vnučkům do Státu Izrael imigrovat, kromě osoby, která byla židem a dobrovolně změnila své náboženství. V případě dětí a vnuček není pro žádost rozhodující, zda je daný židovský příbuzný ještě naživu či zde žil či nežil ve Státě Izrael (4b). Další důležitou statí je legislativní určení, kdo je žid: „Pro účely tohoto zákona ,žid‘

²⁰ *הַעֲמָדָה הַתְּנוּנָה* Webová stránka: <<https://www.archives.gov.il/en/chapter/the-declaration-of-independence/.html>> (5. 6. 2019).

²¹ In: GELPE, Marcia, *The Israeli Legal System*, Durham, 2013, s. 5 a 278.

²² Hebr. *חוק השבאות*.

²³ In: Law of Return, 1950, GELPE, s. 324.

znamená osobu, která se narodila židovské matce, nebo konvertovala k judaismu, a která není členem jiného náboženství“ (ustanovení § 4 b).²⁴

Odpověď na otázku, zda Zákon návratu spadá do oblasti izraelského práva ovlivněného židovskou halachou, není jednoznačná. Zcela jistě je zde dvoutisíciletá tradice vyjadřující naděje na návrat do Země zaslíbené. Tato tradice se projevuje v nejrůznějších rovinách náboženského života, jako jsou liturgie, rituál, právo. Známým je ustanovení uvedené v Maimonidově Mišne Tora, dle kterého manželka, pokud nechce se svým manželem odejít do Země zaslíbené, je rozvedena a nedostane to, co jí náleží dle ketuby (obdoby svatební smlouvy). Pokud manželka chce odejít do země praotců a manžel nechce, manžel se s ní rozvede a ona dostane to, co jí dle ketuby náleží (doslova dostane ketubu).²⁵

Názory na to, zda má každý příslušník židovské komunity povinnost se usadit v zemi izraelské a pobývat v ní, nebyly a nejsou jednotné. Stejně tak je otázkou, zda tzv. kibuc galujot (tedy termín označující znovu shromáždění židovských exulantů v zaslíbené zemi) předchází příchodu Mesiáše či je naopak jeho důsledkem. V každém případě bylo sionisty a zakladateli židovského státu s motivem kibuc galujot pracováno na politické i právní úrovni. Byť je Zákon návratu uváděn mimo sféru vlivu náboženského práva, má náboženská příslušnost rozhodující vliv na sféru občanského práva (např. udělení občanství).

Vzhledem k aktuálním bezpečnostním hrozbám byl také přijat Zákon o vstupu (1952), dle kterého může ministr vnitra nařídit deportaci osoby, která nemá povolení k pobytu²⁶ a Zákon o prevenci infiltrace z roku 1954. Dle znění tohoto zákona každý, kdo překročil vědomě a nelegálně hranice a pochází z vyjmenované znepřátelené země (jako například Libanonu, Egypta, Saúdské Arábie, Iráku aj.),

²⁴ In: Law of Return, 1970. Webová stránka: <<https://mfa.gov.il/mfa/mfa-archive/1950-1959/pages/law%20of%20return%205710-1950.aspx>> (8. 4. 2020). Na problém spojený s absencí specifikace typu konverze v noviele zákona z roku 1970 a roli Nejvyššího soudu v rozhodování o této otázce upozorňuje mimo jiné M. Gelpeová v rozboru případu HC 2597/99 Thais-Ridriguez Tushbaim v. Minister of Interior, March 31, 2005. In: GELPE, s. 328.

²⁵ In: MAIMONIDES: *Mišne Tora 4. Sefer našim. Hilchot iš ū 13, 20*. Jerusalem, 2001. רמב"ם, מישנה נשים ומלחמות, פרה ותבילה Webová stránka: <https://www.sefaria.org/Mishneh_Torah%2C_Marriage.13?lang=bi.html> (8. 4. 2020).

²⁶ D'ORSI, Cristiano, *To Stay or to Leave. The Unsolved Dilemma of the Eritrean Asylum-Seekers in Israel*, in: Harvard International Law Journal, Vol. 59, Spring 2018, s. 98, pozn. 75. Webová stránka: <<https://www.harvardilj.org/2018/11/to-stay-or-to-leave-the-unsolved-dilemma-of-the-eritrean-asylum-seekers-in-israel/>> (14. 1. 2019).

je označen za „infiltrátor“, hebr. מִשְׁנֶן (*mistanen*)²⁷ a může být uvězněn na dobu až pěti let.²⁸ Z hlediska současného vývoje jsou oba tyto zákony pro osud migrantů zásadní.²⁹

Z hlediska současné migrační krize bývá izraelskému státu připomínán podpis Refugee Convention (1951), a to včetně čl. 33 o Non-refoulement zakazující návrat uprchlíka do místa perzekuce. V roce 1968 se pak židovský stát připojuje k tzv. Protokolu z roku 1967.³⁰ Byť po několik desetiletí nebyl židovský stát nucen otázku nežidovských uprchlíků na svém území řešit, od poloviny prvního desetiletí nového tisíciletí je postaven před otázkou ilegální migrace.³¹ Již v roce 2002 je založen National Status Granting Body (NSGB), mezi-ministerský výbor složený ze zástupců ministerstev spravedlnosti, zahraničí a vnitra, jehož úkolem bylo posuzování žádostí o azyl v souladu s UNHCR. Jedná se o poradní orgán ministra vnitra, který má rozhodující slovo v každém případě.³²

Jak upozorňuje Gilad Ben-Nun, již od 90. let roste „atraktivita“ Izraele, a to nejen v souvislosti s rostoucí ekonomickou silou, ale také díky sítici krizi v některých okolních zemích a zároveň relativně výhodné geografické poloze Izraele.³³ Dalšími důvody emigrace do Izraele jsou zhoršení či stagnace situace uprchlíků z jiných afrických zemí (zvláště ze Súdánu) v Egyptě, naděje na nedepортování do země původu (na rozdíl od některých afrických zemí, které se uchýlily k deportaci

²⁷ Současné vládní dokumenty používají pro toho, kdo nelegálně přešel izraelskou hranici s Egyptem termín *mistanen* (מִשְׁנֶן) ze zákona o prevenci infiltrace z roku 1954. Tento výraz bývá do anglického jazyka překládán jako *infiltrator* nebo *illegal migrant*. Byť se tento termín překládá do českého jazyka jako „špion“ (viz *Hebrejsko-český, česko-hebrejský praktický slovník*, Brno, Lingea, 2017), spíše odpovídá českému kdysi hojně užívanému výrazu „narušitel“ (hranic).

²⁸ Hebr. מִשְׁנֶן. Infiltrátorovi mohl být dle tohoto zákona udělen také peněžitý trest či bylo možno udělit oba tresty. Dle novely zákona z roku 1960 byla doba uvěznění snížena o jeden rok a snížen byl také peněžitý trest. Webová stránka: <https://www.nevo.co.il/law_html/Law01/247_001.htm#med0> (15. 12. 2018); BEN-NUN, s. 11.

²⁹ Srov. VAN REISEN, Mirjam, ESTEFANOS, Meron, RIJKENE, Conny, *The Human Trafficking Cycle: Sinai and Beyond*, Brussels, 2014, s. XIII.

³⁰ BEN-NUN, s. 19 an.

³¹ Na tuto skutečnost poukazují mnohé současné zprávy. Viz např. HUMAN RIGHTS WATCH, *Sinai Perils: Risks to Migrants, Refugees, and Asylum Seekers in Egypt and Israel*, New York, November 2008, in: FURST-NICHOLS, Rebecca, JACOBSEN, Karen, *African Migration to Israel. Debt, Employment, Remittances*, Feinstein International Centre, 2011, s. 2. Webová stránka: <<https://fic.tufts.edu/wp-content/uploads/migration-israel.pdf>> (15. 12. 2018).

³² AFEEF, s. 7.

³³ BEN-NUN, s. 2 an.

Eritrejců do Eritreje), ale také úspěšnost předchozích menších skupin migrantů při získávání dočasných povolení k pobytu či dočasných pracovních povolení.³⁴

V této souvislosti také začal vzrůstat počet těch, kteří se do židovského státu dostávají ilegálním přechodem jeho hranic. Zvláště znatelným je tento vzrůst od let 2005–2006. Převážně se jednalo o migrující ze Súdánu, Eritreje a Etiopie,³⁵ kteří se pěšky přes Egypt a Sinajský poloostrov vydali do Izraele. Tato cesta bývá označována jako sinajská a je popsána v nespočtu zpráv i odborných publikací,³⁶ jejichž nedílnou součástí jsou rozhovory s utečenci. Ve zprávách se tak často objevují informace o tom, že většinou beduínští pašeráci převádějí za provizi migranti ze Súdánu a Eritreje přes Sinajský poloostrov až k izraelským hranicím. Převádění jsou nejen nuceni vynaložit na tuto cestu nemalé finanční částky,³⁷ ale jsou také často terčem násilí a vydírání. V této souvislosti se hovoří o tzv. „Sinai trafficking“, které se rozvinulo po roce 2008.³⁸ V tomto anglickém termínu je zahrnut také aspekt unášení lidí³⁹ (například z utečeneckých afrických táborů ve východním Súdánu⁴⁰) a jejich následné „přeprodávání“ mezi dalšími pašeráky. Utečenci – ať už ti, kteří se rozhodli dobrovolně se vydat na cestu přes Sinajský poloostrov, či ti, kteří k tomu byli nějakým způsobem donuceni, se přes Egypt dostávají na Sinaj. Zde jsou nuceni přebývat ve velmi nedůstojných podmírkách na nejrůznějších místech v beduínských táborech. Často jsou drženi také jako rukojmí, jejichž propuštění či

³⁴ AFEEF, s. 10.

³⁵ HUMAN RIGHTS WATCH, s. 1, in: FURST-NICHOLS, JACOBSEN, s. 2.

³⁶ Viz například REISEN, Mirjam van, ESTEFANOS, Meron, RIJKEN, Conny, *The Human Trafficking Cycle*.

³⁷ Furst-Nicholsová a Jacobsenová uvádějí ve své zprávě, že je od Eritrejců vyžadována mnohdy daleko vyšší částka nežli od Súdánců. Autorky citují zjištění Physicians for Human Rights, že rozdíly v částkách mohou být dány příslušností k muslimské komunitě či dle některých názorů velikosti tzv. eritrejské diaspyry ve světě. Furst-Nicholsová a Jacobsenová popisují sinajskou cestu, jakož i přístup izraelských úřadů k příchozím do roku 2010. In: FURST-NICHOLS, JACOBSEN: s. 9 an. O kontrole dalšího osudu zajatých po jejich propuštění ze zajetí ze strany jejich zajímatelů a únosců viz VAN REISEN, ESTEFANOS, RIJKENE, s. 89.

³⁸ VAN REISEN, ESTEFANOS, RIJKENE, s. 23. Autoři uvádějí anglickou definici tzv. trafficking aspect: „(It) involves the taking of people against their will or by misleading them and holding them as hostages for ransom or further sale.“ Tamtéž, s. 23.

³⁹ Autoři zprávy vycházejí z rozhovorů s utečencemi. Tamtéž.

⁴⁰ Tamtéž, s. 41. Autoři této zprávy také připouštějí možnost zapojení súdánských či eritrejských státních představitelů do tohoto způsobu pašování lidí či nakládání s nimi. Tamtéž, s. 69. Poukazují také na kontrolu Eritrejců v zahraničí domovskou vládou, a to například prostřednictvím eritrejských velvyslanectví. Tamtéž, s. 59.

„přepuštění“ dále je podmíněno další finanční částkou vyžadovanou od běženců samotných nebo jejich příbuzných, mnohdy žijících v evropských zemích.⁴¹

Přes těžkosti, kterým jsou utečenci vystaveni, počet těch, kteří nelegálně překračují izraelské hranice, v následujících letech prudce vzrůstá. Zatímco v roce 2009 přišlo 5 197 lidí, následujícího roku to bylo již 14 624 a v roce 2011 dokonce 17 276.⁴² Ti, kteří nelegálním způsobem přešli egyptsko-izraelskou hranici, jsou označováni hebrejským termínem *mistanenim*.⁴³ Stejné označení se objevuje také v Zákoně proti infiltraci z roku 1954 pro narušitele izraelských hranic ze zlepřáteleň zemí.

Zpráva Furst-Nicholsové a Jacobsenové z roku 2012 popisuje nejen cestu příchozích z domovských zemí do Izraele, ale také jejich další osud v izraelském státě. Dle ní přišla většina uprchlíků z Eritreje a Súdánu přes Egypt a Sinajský poloostrov nelegálně, prostřednictvím pašeráků. Podobně jako v jiných zprávách i zde se hovoří o vyhrožování imigrantům a jejich týrání pašeráky, a to zvláště v případě Eritrejců.⁴⁴ Důvody jsou patrně stejné jako v případě rozdílných plateb pašerákům a převaděčům.⁴⁵ Do roku 2012 byli migranti převzati na izraelských hranicích příslušníky IDF a odvezeni do jednoho z typů detenčního zařízení,⁴⁶ kde zůstali až do svého propuštění.⁴⁷ Během této doby byly zjišťovány další informace

⁴¹ Tamtéž, s. 23–25. Byť se hovoří zvláště o tzv. sinajské cestě, nelze opomenout i jiné způsoby migrace do židovského státu. Kromě „pracovních povolení“ se občané některých afrických zemí účastní organizovaných náboženských výletů v souvislosti s izraelským příslibem „svobodného přístupu ke svatým místům“. Tento způsob migrace je v angličtině nazýván „pilgrimage route“. In: AFEEF, s. 10.

⁴² נוחני ורים בישראל. אפריל 2018. רשות המרכז לסטטיסטיקה. הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה. Webová stránka: <https://www.gov.il/BlobFolder/generalpage/foreign_workers_stats/he/%D7%A8%D7%91%D7%A2%D7%95%D7%9F%201.pdf> (8. 12. 2018). Zpráva K. Afeefové uvádí, že hranice s Egyptem – byť hlídaná příslušníky ozbrojených složek obou států, nebyla hlídána tak důsledně, jako izraelské hranice s jinými státy, a to díky relativně dobrým vztahům mezi oběma státy. In: AFEEF, s. 8.

⁴³ Hebr. מסתננים.

⁴⁴ FURST-NICHOLS, Rebecca, JACOBSEN, Karen, *Refugee Livelihoods in Urban Areas. Case Study Israel*, Feinstein International Center, 2012, s. 18. Webová stránka: <https://fic.tufts.edu/wp-content/uploads/PRM_report_Israel_resized.pdf> (15. 12. 2018).

⁴⁵ Tamtéž.

⁴⁶ Původně byli odváženi do vězení Ketsiot, kde bylo vytvořeno zvláštní stanové městečko. In: Tamtéž a AFEEF, s. 12.

⁴⁷ V některých případech ale bylo rozhodnuto o tzv. „hot return“, kdy příslušníci IDF vrátili běžence zpět egyptským vojákům. Dle citovaného vyjádření ministerstva zahraničí se tak dělo v případech,

o každém konkrétním příchozím.⁴⁸ Někteří se však zaregistrovali přímo u UNHCR v Tel Avivu, čímž se vyhnuli pobytu ve vězení.⁴⁹ Po propuštění většinou získali vízum kategorie 2A5 poskytující jim dočasnu ochranu. Začali se usazovat v Tel Avivu, zvláště pak v jeho jižní části. Zpráva hovoří o tom, že bud' sdíleli byty se svými přáteli či příbuznými, nebo přespávali venku v „Levinsky Park“.⁵⁰ Zpráva organizace Physicians for Human Rights Israel z roku 2013 hovoří o těžkostech v souvislosti se získáváním zdravotní a sociální péče, které vyplývají z jejich nevyřešeného a neurčeného statutu ve Státě Izrael.⁵¹

S rostoucím počtem migrantů rostla také obava z ještě většího vztahu žadatelů o azyl a s tím související obava z rostoucích bezpečnostních a demografických rizik. V roce 2012 se na izraelském území nacházelo okolo šedesáti tisíc migrantů z Afriky, z toho 56 % z Eritreje, 26 % ze Súdánu a 18 % z dalších afrických zemí.⁵² Izraelská politická reprezentace v čele s premiérem B. Netanjahuem viděla a dodnes vidí většinu příchozích z Afriky spíše jako ekonomické migrancy,⁵³ ve kterých zároveň shledává možné bezpečnostní a demografické riziko.⁵⁴ Nahlíží na ně také jako na faktor ohrožující národní identitu.⁵⁵

K vztahajícímu počtu ilegálního překročení izraelských hranic se v roce 2012 přidávají také nepokoje v místech, kde se příchozí z afrických zemí usadili. Jedná se například o nepokoje v jižním Tel Avivu, kde se ve čtvrtích Hatikva, Neve Shaanan

kdy byla zaručena bezpečnost migrantů. Tzv. „hot returns“ byly prováděny pouze sporadicky. In: AFEEF, s. 12–13.

⁴⁸ Tamtéž, s. 40.

⁴⁹ Tamtéž, s. 1.

⁵⁰ FURST-NICHOLS, JACOBSEN, *Refugee Livelihoods*, s. 18. K dalším těžkostem se řadí omezené možnosti zaměstnání vzhledem k neznalosti hebrejštiny či angličtiny, otázka financování lékařské péče či přístup ke vzdělávání. Tamtéž.

⁵¹ Přístup ke zdravotní péci a sociálním službám je v Izraeli závislý na statutu každého přítomného (občan, osoba s trvalým pobytom apod.). In: PHYSICIANS FOR HUMAN RIGHTS, *Current Challenges Facing African Asylum Seekers in Israel*, 2013. Webová stránka: <<http://www.phr.org.il/en/current-challenges-facing-african-asylum-seekers-arriving/?pr=57>> (10. 1. 2019).

⁵² FURST-NICHOLS, JACOBSEN, *Refugee Livelihoods*, s. 5.

⁵³ Tamtéž, s. 8.

⁵⁴ Mezi další oponenty přijímání migrantů se řadí politici Eli Yishai, Miri Regevová či Ajelet Shakedová. Více viz např. BEN-NUN, s. 144 an.

⁵⁵ FRIEDMAN, Ron, *Netanyahu, Migrants threaten our national identity*, in: The Times of Israel, 25. 5. 2012. Webová stránky: <<https://www.timesofisrael.com/netanyahu-migrants-threaten-our-national-identity/>> (cit. 3. 1. 2019).

a Shapira usadili nejen migranti z afrických zemí, ale tyto čtvrti jsou také obývány židovskými, sociálně znevýhodněnými obyvateli. K vyhrocení situace přispěly také nahlášené případy znásilnění izraelských žen africkými migranty,⁵⁶ jež se stávaly podnětem k násilným protestům proti africké komunitě.⁵⁷

Byť byla do roku 2008 izraelská politická reakce na vzrůst žadatelů o azyl nejednoznačná a řada opatření byla prováděna „ad hoc“⁵⁸ od roku 2008 jsme svědky spíše skeptických postojů. Jak výše zmíněné události, tak vzrůst ilegálních přechodů hranic vyústily v zavádění opatření, která měla další migranti od vstupu do Izraele v každém případě odradit. Jedním z nejznámějších, která byla v této souvislosti realizována, byla stavba bezpečnostní stěny na egyptské hranici, s níž začíná Izrael v listopadu 2010. Tato stěna, dlouhá přibližně 240 km, byla dokončena v roce 2013.

Dalšími opatřeními, která mají zamezit vzrůstu počtu ilegálních vstupů do Izraele, jsou opatření legislativního rázu. V roce 2012 dochází k podstatné novelizaci Zákona o prevenci infiltrace.⁵⁹ Nevládní organizace novele vyčítaly, že dle jejího znění bylo možné každého, kdo nelegálně překročí hranice státu a stává se tak infiltrátem,⁶⁰ zadržet na dobu tří let. V případě „nepřátelské země“ (viz Súdán) pak na neomezeně dlouhou dobu.⁶¹ Vzhledem k tomu, že některá ustanovení shledal izraelský Nejvyšší soud za rozporná s dalšími izraelskými zákony (např. Basic Law: Human Dignity and Liberty), došlo od roku 2012 do roku 2018 k několika dalším novelizacím. Izraelský Nejvyšší soud například rozhodl, že doba setrvání v detenčním zařízení, nutná pro přezkum každého konkrétního případu, nemůže být prodlužována.⁶² Doba v detenčním zařízení pro nově příchozí byla postupně v rámci nadcházejících novel zkrácena na tři měsíce. Z tohoto pobytu byly vyňaty

⁵⁶ BEN-NUN, s. 131–133, 151–152.

⁵⁷ Tamtéž, s. 131–132.

⁵⁸ AFEEF, s. 14–15.

⁵⁹ .תונת הסדרת חוק המנייעת Webová stránka: <<https://main.knesset.gov.il/Activity/Legislation/Laws/Pages/LawPrimary.aspx?t=lawlaws&st=lawlaws&lawitemid=2000760>> (15. 12. 2018.).

⁶⁰ VAN REISEN, ESTEFANOS, RIJKENE, s. 106.

⁶¹ PHYSICIANS FOR HUMAN RIGHTS, *Current Challenges Facing African Asylum Seekers in Israel*, 2013. Webová stránka: <<http://www.phr.org.il/en/current-challenges-facing-african-asylum-seekers-arriving/?pr=57>> (10. 1. 2019).

⁶² VAN REISEN, ESTEFANOS, RIJKENE, s. 107.

osoby z vážných zdravotních důvodů a zvláštních humanitárních důvodů, a dále opuštěné děti či děti bez rodičů. Povinné setrvání v detenčním zařízení Cholot bylo z dvaceti měsíců zkráceno na dvanáct.⁶³ „Dle novely č. 5, která vešla v účinnost 17. 12. 2014, byli z pobytu v Cholot vyňati děti, rodiče dětí, které na ně byly závislé, ženy, muži nad 60 let, a oběti násilí a zotročování.“⁶⁴

Mezi nejznámější izraelská detenční zařízení se řadí Saharonim, Ketziot, Cholot (uzavřeno v březnu 2018), Yahalom aj.⁶⁵ V roce 2017 se průměrně strávená doba v detenčních zařízeních pohybovala většinou do jednoho měsíce.⁶⁶ Situace v detenčních zařízeních je monitorována například organizací Hotline for Refugees and Migrants, která výsledky své práce pravidelně zveřejňuje.⁶⁷

Cílem řady dalších opatření bylo zamezit vzrůstu počtu ilegálních vstupů do Izraele, což se po dokončení bezpečnostní stěny v roce 2013 skutečně děje. V roce 2012 bylo zaznamenáno 10 300 ilegálních přechodů hranic a od roku 2013 jsou to desítky. V letech 2018 a 2019 pak nebyl zaznamenán žádný nelegální přechod izraelsko-egyptské hranice.⁶⁸ Ke změně této situace dochází také díky spolupráci egyptských a izraelských složek na Sinajském poloostrově.⁶⁹ Dle údajů izraelské vlády přišlo do Izraele v letech 2006 až 2018 celkem 64 842 osob, které ilegálně překročily hranici s Egyptem.⁷⁰

⁶³ PELED, Rachel, *Israel. Progress Under Global Strategy Beyond Detention 2014–2019*, MID 2016, UNHCR Progress Report, s. 1. Webová stránka: <<https://www.unhcr.org/563228a09.pdf>> (20. 1. 2019).

⁶⁴ Tamtéž, s. 2.

⁶⁵ GUTHMANN, Anat, ROZEN, Sigal, *Immigration Detention in Israel 1998–2018*. Hotline: Tel Aviv 2019, s. 4 Webová stránka: <<https://hotline.org.il/wp-content/uploads/2020/01/HRM-20-Years-Detention-ENG-Web.pdf>> (5. 1. 2020).

⁶⁶ GUTHMANN, Anat, *Immigration Detention in Israel*, Annual Monitoring Report 2017, Heinrich Böll Stiftung, 2018, s. 40. Webová stránka: <<https://hotline.org.il/wp-content/uploads/2018/03/WEB-Eng-HRM-Prison-Monitoring-Report-2017-Final.pdf>> (10. 1. 2019). Do detenčních zařízení jsou umisťováni také cizí pracovníci, kteří překročili dobu platnosti pracovního či turistického víza či jiná ustanovení spojená s jejich vízovým pobytom.

⁶⁷ Tamtéž.

⁶⁸ רשות האוכלוסין וההגירה. נוען זרים בישראל. רביען 3 .2019 Webová stránka: <https://www.gov.il/Blob-Folder/generalpage/foreign_workers_stats/he/foreign_workers_stats_q3_2019.pdf> (4. 2. 2020).

⁶⁹ VAN REISEN, ESTEFANOS, RIJKENE, s. 102.

⁷⁰ רשות האוכלוסין וההגירה. 2018. רשות האוכלוסין וההגירה. Webová stránka: <https://www.gov.il/BlobFolder/generalpage/foreign_workers_stats/he/%D7%A8%D7%91%D7%A2%D7%95%D7%9F%201.pdf> (8. 12. 2018).

Mezi další opatření, jež měla a mají příchozí odradit od dalšího setrvání v židovském státě, se řadí nabídka na opuštění Izraele a přesídlení do třetí země.⁷¹ Tato snaha byla a je opakovaně kritizována izraelskou levicí, izraelskými nevládními organizacemi⁷² i některými významnými izraelskými intelektuály, jako například pražským rodákem, profesorem Jehudou Bauerem.⁷³ Ti často poukazují na význam migrace v dějinách judaismu, a to včetně období šoa. V dalších případech bývá také připomínán příkaz dobrého chování k tzv. *gerûm*, který je uveden v Tóře. Přesun do třetí země však představuje praxi, která se děje také v evropských či mimoevropských zemích.⁷⁴ Například Německo vyhošťuje neúspěšné žadatele o azyl, pokud sami od zamítnutí žádostí do šesti měsíců neopustí zemi.⁷⁵

⁷¹ Negativní postoj politické reprezentace se také odráží v celkovém počtu udělených azylů. Z 16 263 žádostí o azyl v roce 2018 bylo kladně vyřízeno jen minimum. Do tohoto počtu jsou zařazeni nejen žadatelé z Eritreje či Súdánu, nýbrž také Rusové či Ukrajinci. רשות האוכלוסין, נתוני גורמים בישראליים. Webová stránka: <https://www.gov.il/BlobFolder/generalpage/foreign_workers_stats/he/foreigners_summary_2018.pdf> (6. 2. 2020).

⁷² K protestům se také připojily některé mimo izraelské židovské neziskové organizace s více než sto let trvající tradicí jako Anti-Defamation League (ADL) a HIAS, které zaslaly otevřený dopis izraelskému ministerskému předsedovi nazvaný *Minister of Israel: ADL and HIAS Raise Grave Concerns over Deportation of Asylum Seekers*. Text dopisu dostupný z webové stránky: <<https://www.adl.org/news/letters/an-open-letter-to-the-prime-minister-of-israel-adl-and-hias-raise-grave-concerns-over>> (6. 2. 2020).

⁷³ BAUER, Yehuda, *Our Grandchildren Will Ask What We Israelis did During the Expulsion*, Haaretz, 26. 1. 2018. Webová stránka: <<https://www.haaretz.com/opinion/our-grandchildren-will-ask-what-we-israelis-did-during-the-expulsion-1.5766906>> (14. 12. 2018). Bauer svůj kladný postoj pro začlenění migrantů do izraelské společnosti opírá kromě údajů o cizích pracovních, které by mohli částečně nahradit, také počtem 300 000 nežidovských emigrantů, kteří přišli se svými židovskými příbuznými v rámci velké ruské migrační vlny. Tamtéž.

⁷⁴ Viz např. článek Shani Bar Tuviiové, kde srovnává přesídlovací mechanismy židovského státu a Austrálie. In: BAR TUVIA, Shani, *Australian and Israeli Agreements for the Permanent Transfer of Refugees: Stretching Further the (Il)legality and (Im)morality of Western Externalization Policies*, in: *International Journal of Refugee Law*. eey042. Webová stránka: <<https://doi.org/10.1093/ijrl/eyy042>>. Také dostupné z webové stránky: <<https://academic.oup.com/ijrl/advance-article/doi/10.1093/ijrl/eyy042/5193216>> (13. 2. 2019).

⁷⁵ Více k definici a pojedí vyhošťování viz Bundesamt für Migration und Flüchtlinge: *Resettlement and humanitarian reception*, Webová stránka: <<http://www.bamf.de/EN/Fluechtlingschutz/HumAufnahmeResettlement/ResettlementHumanitaereAufnahme/resettlement-node.html>> (11. 1. 2019). Z českých médií viz např. *Německo chce lidi určené k deportaci držet pod zámkem. Rozutíkávají se*, in: *iDnes.cz*, 21. 12. 2018. Webová stránka: <https://www.idnes.cz/zpravy/zahraniční/německo-migranti-vyhosteni-evropska-unie-vetzeni-vazba.A181221_105110_zahranicni_dtt> (11. 1. 2019). Srov. STERN, Rachel, *Bavaria could use private jets to deport migrants in bid to pressure Angela Merkel over liberal policies*, in: *The Telegraph*, 4th June 2018. Webová stránka: <<https://www.telegraph.co.uk/news/2018/06/04/bavaria-could-use-private-jets-deport-migrants-bid-pressure/>> (11. 1. 2019).

K říjnu 2019 se na území Státu Izrael nacházelo 32 092 těch, kteří ilegálně překročili izraelské hranice. Z tohoto počtu pocházelo 22 728 z Eritreje, 6 413 ze Súdánu, 2 418 z ostatních afrických zemí a 531 z ostatních zemí světa.⁷⁶ Byť se židovskému státu podařilo zabránit řadě nelegálních překročení hranic a zastavit migrační vlny, stále otevřenou zůstává otázka osudu afrických migrantů, kteří v Izraeli zůstávají.⁷⁷ Ačkoliv jsou chráněni před odvezením do své domovské země (Non-refoulement), jejich nejisté postavení je ovlivněno především tím, že židovský stát v podstatě nemá legislativu, která by se zabývala postavením nežidovských migrantů.⁷⁸ Politická reprezentace v čele s B. Netanjahuem nadále zastává nadále princip nepřijímání „migrantů“.⁷⁹

V Izraeli působí několik organizací, které se soustřeďují na pomoc uprchlíkům a cizím pracovníkům na nejrůznějších úrovích. Jedná se například o Hotline for Refugees and Migrants, Center for International Migration and Integration, HIAS Israel, Physicians for Human Rights-Israel, African Refugee Development Centre a řadu dalších.⁸⁰ Organizace Kav la-oved se zaměřuje na pomoc zahraničním pracovníkům.⁸¹ V roce 2018 začal působit dobrovolnický projekt s názvem Kibbutz Ressetlement, který má za cíl pomoci eritrejským rodinám, které jsou nejvíce sociálně znevýhodněny (např. opuštěným matkám s dětmi). Tyto rodiny jsou ubytovány v kibucech, kde je jim v rámci speciálního programu nabídnuto ubytování, poskytnuta zdravotní péče, vzdělávání dětí. Účastníci programu také dostávají adoptivní rodinu, jež jim pomáhá s navazováním sociálních kontaktů.⁸² Program zastřešuje The Consortium for Israel and the Asylum Seekers.⁸³ K osudu

⁷⁶ רשות האוכלוסייה וההגירה. נתוני זרים בישראל. רביעון 3 .2019 Webová stránka: <https://www.gov.il/Blob-Folder/generalpage/foreign_workers_stats/he/foreign_workers_stats_q3_2019.pdf> (4. 2. 2020).

⁷⁷ Jejich pozici dobře vystihuje název článku Cristiana d'Orsiho: *To Stay or to Leave*, in: D'ORSI, s. 137.

⁷⁸ D'ORSI, s. 107 an.

⁷⁹ TOI staff, *Netanyahu: Israel won't sign global migration pact, must protect its borders*, in: *The Times of Israel*, (20. 11. 2018). Webová stránka: <<https://www.timesofisrael.com/israel-wont-sign-global-migration-pact-netanyahu-announces/>> (3. 1. 2019).

⁸⁰ Tamtéž.

⁸¹ Více viz webová stránka: <<https://www.kavlaoved.org.il/>>.

⁸² KRAFT, Dina, *For Stressed African Migrants in Israel, Collective Farms Offer a Refuge*, in: *The Christian Science Monitor*, July 2018. Webová stránka: <<https://www.csmonitor.com/World/Middle-East/2018/0719/For-stressed-African-migrants-in-Israel-collective-farms-offer-a-refuge>> (14. 1. 2019). O tomto projektu také D'ORSI, s. 124.

⁸³ Tamtéž.

žadatelů o azyl setrvávajících v Izraeli se také vyjádřila organizace Rabbis for Human Rights, mimo jiné v rámci konference spoluorganizované Hartmann Institute v roce 2018. Kromě mnohých odkazů na biblické prameny (viz výše) zde také zazněla výzva k začlenění žadatelů o azyl do společnosti či odmítnutí argumentu popisující tuto skupinu jako demografickou hrozbu pro židovský stát.⁸⁴ Na pomoc migrantům se také zaměřují některé právní kliniky působící např. při tel-avivské univerzitě (The Refugee Rights Clinic).⁸⁵

Postoj Izraele k nové migrační výzvě nelze hodnotit jednostranně, protože ani samotný postoj izraelské společnosti jednotný není. V letech 2010–2012, kdy byly počty ilegálních přechodů hranic nejvyšší, jsme mohli být svědky některých vyhraněných postojů na straně jedné, na straně druhé ale také existovaly projevy sounáležitosti a materiální či právní pomoci. Pro pochopení postoje izraelského státu, který s ohledem na společenský diskurs není k otázce migrace jednotný, je třeba mít na zřeteli rovinu bezpečnostní, náboženskou, historickou, politickou, demografickou i geografickou. V minulosti přijal židovský stát malé skupinky emigrantů z Vietnamu (300 lidí v roce 1977), 84 muslimských uprchlíků z Bosny v roce 1993. V roce 2000 to bylo přibližně 2 000 většinou křesťanských příslušníků jiholibanonské armády s rodinami.⁸⁶ V roce 2007 byl udělen dočasný pobyt žadatelům o azyl z Dárfúru.⁸⁷ „V roce 2009, kdy byl Izrael obeznámen s vývojem na Sinajském poloostrově“, začal s pomocí obětem tzv. Sinai trafficking.⁸⁸ V lednu 2008 bylo dokonce uděleno 2 000 víz kategorie B1 eritrejským migrantům, kteří přišli do Izraele před 25. 12. 2007, jež jim povolují v Izraeli pracovat.⁸⁹

⁸⁴ RABBIS FOR HUMAN RIGHTS, *Conference Summary: Jewish Moral Responsibility and Asylum Seekers and Refugees in Israel*, 23rd January 2018. Webová stránka: <<https://rhr.org.il/eng/2018/01/conference-summary-jewish-moral-responsibility-asylum-seekers-refugees-israel/>> (22. 2. 2018).

⁸⁵ Webová stránka: <<https://rhr.org.il/eng/2018/01/conference-summary-jewish-moral-responsibility-asylum-seekers-refugees-israel/>>.

⁸⁶ AFEEF, s. 7.

⁸⁷ PAZ, Yonathan, *Ordered Disorder: African Asylum Seekers in Israel and Discursive Challenges to an Emerging Refugee Regime*, in: *New Issues in Refugee Research. Research Paper No. 205*, s. 4. Paz v této souvislosti na rozdíl od jiných autorů popisujících stejně události zmiňuje spojitost mezi oběťmi z Dárfúru a oběťmi šoa, který vyústil v „special humanitarian primacy over others“. Tamtéž, s. 13.

⁸⁸ REYNOLDS, Sarnata, *Hope on Hold: Asylum Seekers in Israel*, Refworld, 23rd October 2013. Webová stránka: <<https://www.refworld.org/docid/5278f72b4.html>> (12. 1. 2019). Podobně také Hotline for Refugees: Human Trafficking. Webová stránka: <<https://hotline.org.il/en/human-trafficking-en/trends-in-human-trafficking-in-israel/>> (11. 1. 2019).

⁸⁹ D'ORSI, s. 110 a 119.

V současnosti není ilegální migrace hlavním společenským tématem, neboť již není aktuální. Organizace pomáhající migrantům, kteří jsou v Izraeli, samozřejmě pokračují ve své činnosti dále. Otázka africké migrace se také dotkla oblasti kultury. Izraelská spisovatelka Ajelet Gundar-Gošenová vydala v roce 2014 knihu „Probudit lvy“, jejíž děj se odehrává v prostředí eritrejských migrantů. V roce 2015 byl natočen dokumentární film „Hotline“ režiséry Silviny Landsmannové, který se zabývá prací jedné z neziskových organizací pomáhajících migrantům – Hotline for Refugees and Migrants.

Ani samotný židovský stát není jednotný po etnické i náboženské stránce. Židovské obyvatelstvo tvoří přibližně 75 % obyvatel⁹⁰ a dále se dělí do několika dalších podskupin dle míry „náboženskosti“. Kromě palestinské menšiny⁹¹ se v židovském státě nachází také relativně velký počet tzv. zahraničních pracovníků. Na příchodu většího množství pracovníků ze zahraničí, který můžeme datovat od devadesátých let minulého století, se podílelo několik faktorů. Jednak to byla rostoucí ekonomická síla Izraele,⁹² druhý významný faktor pak představuje palestinská intifáda. Od 90. let minulého století přichází do Izraele desítky tisíc cizích pracovníků, označovaných hebrejským termínem *ovdim zarim*.⁹³ Tito příchozí nahradili palestinské pracovníky, kteří vzhledem k tzv. první intifádě nemohli zvláště z bezpečnostních důvodů setrvat na svých původních pracovních místech.⁹⁴

Zahraniční pracovníci pobývající v Izraeli mezi lety 1995–2002 s pracovním povolením pocházeli většinou z asijských a evropských zemí, naopak ve výrazně menšině byli pracovníci z afrického kontinentu.⁹⁵ Počet zahraničních pracovníků

⁹⁰ CENTRAL BUREAU OF STATISTICS, *State of Israel. Population of Israel on the Eve of 2019 – 9.0 Million*. Webová stránka: <https://www.cbs.gov.il/he/mediarelease/DocLib/2018/394/11_18_394.pdf> (30. 5. 2019).

⁹¹ Palestinská menšina tvoří, dle údajů izraelské Centrální kanceláře pro statistiku, přibližně 20 % současného izraelského obyvatelstva. Tamtéž.

⁹² BEN-NUN, s. 2 an.

⁹³ Hebr. עובדים זרים doslova „cizí pracovníci“.

⁹⁴ עובדים זרים בישראל-תמונה מצב. מוגש לוועדה לבחינת עיתת העובדים הוריון s. 1. Webová stránka: <https://fs.knesset.gov.il/globaldocs/MMM/28af4ca5-9632-e811-80de-00155d0a0235/2_28af4ca5-9632-e811-80de-00155d0a0235_11_7243.pdf> (3. 1. 2019). Dle této zprávy pobývalo v Izraeli ke konci roku 2002 již 238 tisíc zahraničních pracovníků, z nichž 102 tisíc mělo pracovní povolení. Tamtéž, s. 2.

⁹⁵ Tamtéž, s. 2. K. Afefová ale také v této souvislosti dodává, že určitý vliv na rozhodnutí začít přijímat pracovníky ze zahraničí měla také dohoda z Oslo, na jejímž základě se v souvislosti se vznikem dvou samostatných států dal předpokládat vznik dvou pracovních trhů. In: AFEEF, s. 5.

se v posledních letech pohybuje okolo 100 tisíc, z nichž 80 % je zaměstnáno legálně.⁹⁶ V současnosti se jedná o pracovníky pocházející především z Thajska, Moldávie, Srí-Lanky, Filipín, Číny nebo Indie. „Izrael má s většinou těchto zemí bilaterální dohody týkající se najímání pracovníků z těchto zemí.“⁹⁷ Většina z nich je zaměstnána v pečovatelských službách (60 %), následuje zemědělství (22 %) a stavebnictví (10 %). Přes poměrně kladnou akceptaci této skupiny izraelskou společností deklaruje politická reprezentace zájem, aby se trvale neusazovala v Izraeli.⁹⁸ Přítomností těchto cizích pracovníků v židovském státě bývá argumentováno v rámci podpory přijímání příchozích z Afriky.

Závěrem

Otzáka migrace se dotýká všech složek izraelské společnosti. V postoji k ní je tato společnost nejednotná a její názory zahrnují obě strany spektra přístupu. Politická reprezentace Státu Izrael se staví k otázce přijímání nežidovských uprchlíků z afrických zemí zatím negativně, čemuž také odpovídá počet úspěšných žádostí o azyl, který se každoročně pohybuje v jednotkách. Oficiálními důvody jsou obavy z možné demografické a bezpečnostní hrozby i vzhledem k postavení Izraele v blízko-východním regionu. Opatření, která byla izraelskou vládou přijata, mají za cíl potenciální žadatele o azyl od vstupu do Izraele odradit, ne však z nich mít nějaký zisk či užitek.⁹⁹

Náboženští představitelé v Izraeli i ve světě upozorňují na biblický příkaz dobrého chování k cizinci (gerovi) a ztotožňují tak biblického gera s novodobým migrantem. Z tohoto pojetí vycházejí také některé izraelské neziskové organizace pomáhající migrantům.

⁹⁶ Například k březnu 2018 to bylo 91 338 cizinců pracujících legálně a 18 404 pracujících nelegálně. In: *נתוני זרים בישראל אפריל 2018*. נשות האוכלוסין וההגירה. רשות, s. 5. Webová stránka: <https://www.gov.il/BlobFolder/generalpage/foreign_workers_stats/he/q1_2018.pdf> (5. 1. 2019).

⁹⁷ Tamtéž.

⁹⁸ Tamtéž, s. 6–7.

⁹⁹ Srov. VAN REISEN, ESTEFANOS, RIJKENE, s. 101.

Resumé

Autorka se zabývá ve svém článku otázkou vztahu migrace, židovského náboženství a Státu Izrael. Nejprve krátce představuje úvod do problematiky. Následně se věnuje náboženskému přístupu k cizincům zaznamenanému v Bibli, který je v rámci náboženské migrační diskuse často zmíňován. Druhá část příspěvku se věnuje postoji Státu Izrael k novodobému fenoménu v jeho historii, tj. k nelegální nežidovské migraci do židovského státu. Rozebírá právní problematiku, jakož i postavení afrických migrantů, postoj politické reprezentace i společnosti.

Summary

The Current Migration Crisis, Judaism and the State of Israel

The author deals with the relation between the “migration crisis”, Jewish religion and the State of Israel. First, she introduces the problematic. Then she deals with the religious attitude towards foreigners in the Bible, which is often mentioned in religious migration discussions. The second part of the contribution focuses on the attitude of the State of Israel towards the modern phenomenon in its history, i. e. towards illegal non-Jewish migration to the Jewish state. It analyses the legal issues as well as the position of African migrants in Israel, the attitude of the Israeli political representation and society.

Klíčová slova: migrace, Stát Izrael, Afrika, uprchlík, právo, bezpečnost, Eritrea, Súdán

Keywords: migration, State of Israel, Africa, refugee, law, security, Eritrea, Sudan

Autorka

ThDr. Pavla Damohorská, Th. D., je odbornou asistentkou Katedry biblistiky a judaistiky Husitské teologické fakulty Univerzity Karlovy. Zabývá se především synagogální liturgií a židovskými tradicemi a zvyky. V současnosti se v rámci projektu Progres Q05 věnuje také otázce migrace a pohledu na ni v rámci judaismu.

Author

ThDr. Pavla Damohorská, Th. D., is assistant professor at the Department of Biblical and Jewish Studies of the Hussite Theological Faculty, Charles University in Prague. She deals especially with the synagogue service and the Jewish traditions and customs. Currently she works on the migration problematic from the Jewish perspective within the frame of the Project Progres Q05.

ThDr. Pavla Damohorská, Th.D.

Univerzita Karlova, Husitská teologická fakulta
Pacovská 350
140 21 Praha 4

e-mail: Pavla.Damohorska@htf.cuni.cz